

Dödlighet bland äldre med särskilt boende eller hemtjänst, 2016–2020

Under covid-19-pandemin har en ökad dödlighet rapporterats i den svenska befolkningen, särskilt för de över 70 år. I detta faktablad visas dödligheten, oavsett dödsorsak, för dessa under 2020 i relation till 2016–2019, uppdelat på om personen haft särskilt boende eller hemtjänst. Efter en initialt lägre dödlighet 2020 än tidigare år syns en ökad dödlighet från vecka 10 för samtliga grupper över 70 år, men särskilt uttalad för de i särskilt boende.

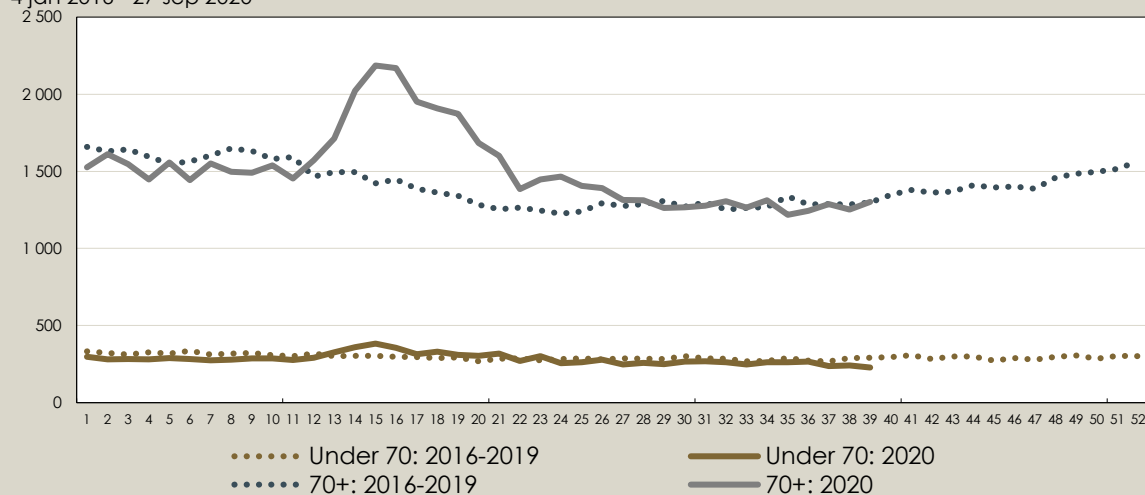
Ökad dödlighet under 2020

Den totala dödligheten i Sverige, oavsett registrerad dödsorsak, var under vecka 1 till 11 lägre, och under vecka 12 till ca 26 högre, under 2020 än den i genomsnitt varit motsvarande veckor de senaste fyra åren. Som figur 1 visar berodde denna ökning framför allt på fler dödsfall bland personer 70 år eller äldre. Även om vi kan anta att denna ökning till största del avser avlidna i covid-19 görs i detta faktablad ingen skillnad på registrerad dödsorsak, istället jämförs data med ett genomsnitt av dödligheten motsvarande period tidigare år (s.k. ”överdödlighet”). Att studera dödlighet på detta vis har fördelen att det kan göras snabbare än baserat på dödsorsaker.

Det finns en årlig variation i antalet döda per vecka, vilket presenteras utförligare i den tillhörande Excel-filen. Skillnaden mellan dödligheten i år och tidigare år kommer därför att variera beroende på vilken period vi jämför med. En fullständig bild av dödlighet relaterad till covid-19 kommer kräva längre uppföljningstid och en jämförelse mellan olika datakällor.

Figur 1 Dödsfall per vecka, bland de under 70 år eller 70 år och äldre

4 jan 2016 - 27 sep 2020

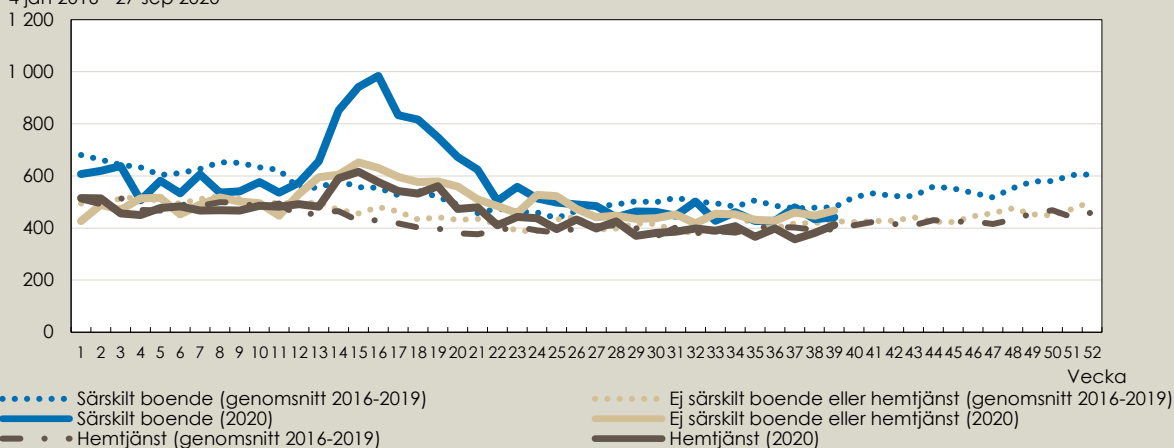
Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen

Dödligheten bland äldre med hemtjänst eller särskilt boende

År 2019 var antalet personer 70 år och äldre drygt 1,5 miljoner, vilket motsvarar 15 procent av Sveriges befolkning. Den första januari 2020 fick 191 910 av dessa personer hemtjänst, definierat som insatser i hemmet med service och personlig omvårdnad (dvs. andra insatser än enbart trygghetslarm) enligt Socialtjänstlagen. Vid samma datum levde 79 410 personer över 70 år i särskilt boende. I figur 2 visas antalet döda bland personer över 70 år i särskilt boende, med hemtjänst men ej i särskilt boende, och bland övriga över 70 år. Grupperna har ett liknande mönster: initialt en dödlighet något under de senaste årens genomsnitt, följt av en uppgång under vecka 12 eller 13, och en nedgång vecka 19–21. Från vecka 22 har antalet dödsfall varit nära eller lite under genomsnittet.

Figur 2. Antal dödsfall per vecka bland personer (70 år eller äldre) i särskilt boende respektive med hemtjänst. År 2020 samt genomsnittet 2016–2019

4 jan 2016 - 27 sep 2020

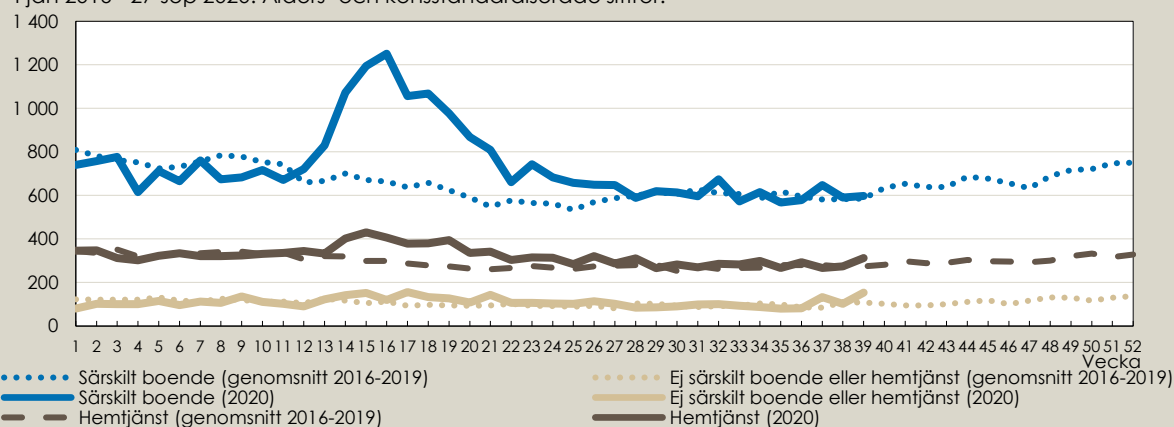
Källa: Dödsorsaksregistret samt registret över insatser enligt socialtjänstlagen till äldre och personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen

Dödstalen kan inte jämföras direkt mellan grupperna då fler individer har hemtjänst än särskilt boende, och gruppen utan insatser är mycket större än de andra. Personer som bor på särskilt boende har ofta hög ålder och flera underliggande sjukdomar och är därför ofta skörare än andra grupper i befolkningen. Dödligheten är generellt hög i denna grupp, och inflyttningen något ojämn över tid. Antalet personer med särskilt boende varierar därför över året. För att möjliggöra en jämförelse mellan grupperna visar figur 3 därför antalet döda per 100 000 individer, och där personerna med hemtjänst och utan insats har viktats för att ge dem samma ålder- och könsfördelning som gruppen i särskilt boende hade under samma år. Där framgår att dödligheten generellt är betydligt högre bland de med särskilt boende, såväl under tidigare år som under 2020. Ökningen i dödlighet under 2020 följer samma mönster i alla tre grupperna och den relativa ökningen är störst i gruppen med särskilt boende.

Dödligheten under januari till september var 2016–2019 i genomsnitt 6,2 gånger högre bland personer i särskilt boende jämfört med dödligheten bland de utan insats. Under samma period 2020 var dödlighet 6,7 gånger högre i gruppen. Personer med hemtjänst hade 2,8 gånger högre dödlighet än de utan insats under jan–sep 2016–2019, och 2,9 gånger högre dödlighet jan–sep 2020.

Figur 3. Dödsfall per vecka bland personer (70 år eller äldre) i särskilt boende respektive med hemtjänst. År 2020 samt genomsnittet 2016–2019. Antal per 100 000

4 jan 2016 - 27 sep 2020. Ålders- och könsstandardiserade siffror.

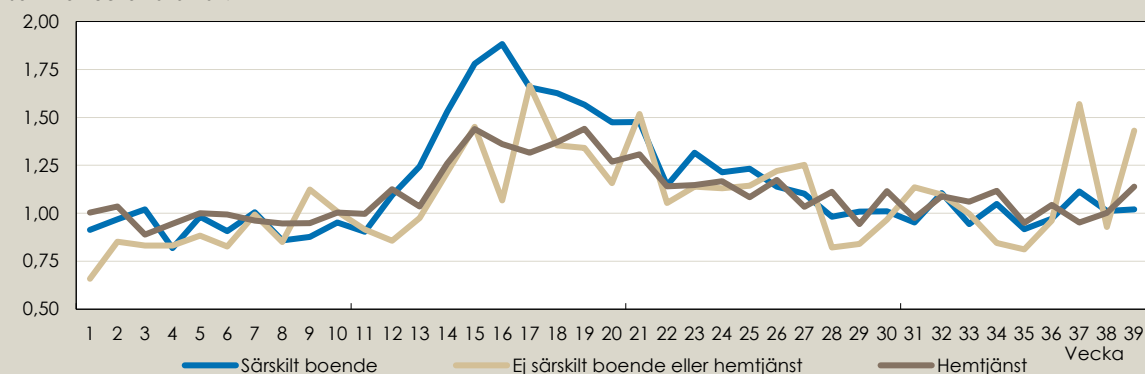

Källa: Dödsorsaksregistret samt registret över insatser enligt socialtjänstlagen till äldre och personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen; registret över totalbefolkningen, Statistiska centralbyrån

Figur 4 visar den relativa ökningen i antalet dödsfall per vecka, som en kvot mellan antalet dödsfall per 100 000 under 2020 och motsvarande genomsnittligt antal dödsfall under 2016–2019. Ett värde på 1 betyder alltså att dödligheten var lika stor, över 1 att dödlighet var högre denna vecka 2020, och ett värde under 1 att dödligheten var lägre. Vi ser att dödstalen fram till vecka 12–13 var lägre under 2020 än tidigare år. Kvoten ökar sedan snabbare bland de i särskilt boende, med en tydlig topp vecka 15–16, medan de andra grupperna har en lägre ökning.

Figur 4. Relativ ökning i dödsfall per 100 000 bland äldre (70+ år), per vecka

Kvot mellan antalet dödsfall per 100 000 den angivna veckan år 2020 och genomsnittet under samma vecka 2016–2019

Källa: Dödsorsaksregistret samt registret över insatser enligt socialtjänstlagen till äldre och personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen; registret över totalbefolkningen, Statistiska centralbyrån

Genomsnittligt antal döda per vecka under hela 2020, eller under vissa veckor

Under covid-19 pandemin har dödligheten, på befolkningsnivå, ökat betydligt under ett antal veckor i mars och april, men följde på en tid med något lägre dödlighet än de senaste åren. Under vecka 20–22 har dödligheten närmat sig genomsnittet för de senaste åren, men först vecka 27 var dödligheten per 100 000 i särskilt boende på de föregående årens genomsnitt. När vi jämför dödligheten under 2020 med tidigare år spelar det därför stor roll vilken period vi väljer att jämföra.

Ser vi över hela 2020, januari till september, har dödligheten hittills varit 14 procent högre hos de i särskilt boende, 9 procent för de med hemtjänst, och 5 procent för övriga äldre, jämfört med januari till september 2016–2019. Jämför vi det genomsnittliga antalet döda per 100 000 under hela pandemiperioden (vecka 11 till vecka 39) var dödligheten 23 procent högre 2020 än 2016–2019 bland de i särskilt boende, 14 procent högre för de med hemtjänst, och 13 procent högre bland de utan dessa insatser. På veckonivå var den ökade dödligheten som störst vecka 15–21.

Siffrorna i jämförelser med samma period föregående år ger en ögonblicksbild över hur ”överdödligheten” ser ut just nu, detta kommer att ändra sig under året. En mer komplett bild över dödligheten 2020 kommer att kunna tas fram vid årets slut.

Kontakt:

Almir Cehajic (statistikfrågor)

Telefon: 075-247 30 00

E-post: almir.cehajic@socialstyrelsen.se

Thomas Frisell (statistikfrågor)

Telefon: 075-247 30 00

E-post: thomas.frisell@socialstyrelsen.se

Henrik Lysell (statistikfrågor)

Telefon: 075-247 30 00

E-post: henrik.lysell@socialstyrelsen.se
